

Nad platným právem existují určité vyšší principy, které někdy nazýváme právem přirozeným (*ius naturale*)¹. Právo přirozené, jeho vznik a existence jsou nezávislé na vůli státu či státních společenství; je věčné a nezměnitelné.² Zákony v sobě běžně přirozenoprávní principy odrážejí. Myslím si, že obsah institutů amnestie, a tím spíše milosti se řadí k těmto vyšším principům, neboť v sobě zahrnuje akt odpuštění, kterým lze změnit nevratné legitimní rozhodnutí státních orgánů. Zákony nemyslí na všechny situace, které mohou ve společnosti či životě člověka nastat, proto je takovýchto institutů zapotřebí – aby existovala možnost, jak napravit přílišnou tvrdost zákona, či zmírnit následek chyby justičního aparátu.

Milost, jež v sobě odráží akt slitování, milosrdenství, odpuštění a provází lidstvo od samého počátku, je v některých právních odvětvích analogií k institutu zmírnění tvrdosti zákona (u nás lze nalézt např. v právu sociálního zabezpečení či právu finančním – možnost odpustit penále), kde je na úvaze zmocněného orgánu státu, zda povinnému subjektu promine splnění povinnosti uložené rozhodnutím jiného (hierarchicky nižšího) státního orgánu. Milost může také být poslední možností pro člověka, jehož uvěznění vzniknou škodlivější následky (např. dopad na závislé třetí osoby na tomto člověku), než udělením milosti.³

Amnestie (hromadná milost) má poněkud jiný charakter a slouží i k jiným účelům – například uvolňuje zatížený státní aparát a věznice, stimuluje společnost, pojí se s významnými daty, jejichž charakter je oslavován i aktem odpuštění.⁴ Amnestie je historicky tradiční prerogativou směřující ke zmírnění tvrdosti zákona a vyhrazenou panovníkovi, který amnestii uděloval nejčastěji v souvislosti s počátkem své vlády, tj. s nástupem na trůn.⁵

Amnestii a milost jsem si pro svou diplomovou práci vybrala z důvodu svého zájmu o ústavní i trestní právo a také proto, že jsem se již při své skromné právní praxi v advokátní kanceláři setkala s žádostí o milost jako posledním řešením situace, která nepříznivě ovlivňovala životy několika lidí.

Problematika amnestie a milosti v sobě zahrnuje hledisko ústavně i trestně právní, rovinnu politickou i filozofickou. Ve své práci volím (jak již vyplývá z názvu) komparativní pohled. Naskytla se mi řada možností, co vlastně srovnávat - například srovnávat amnestii a milost jako takové, zvolit komparaci z hlediska historie, či komparaci zahraničních právních úprav s naší právní úpravou.

V následující kapitole vysvětluji pojmy amnestie a milosti a jejich formy - agraciaci, abolicí a rehabilitaci. Jelikož posouzení forem amnestie a milosti v zahraničí, je velmi obtížné a těžko se generalizuje, vycházím zde především z české právní úpravy. Jsou zde uvedeny i rozdíly samotných institutů amnestie a milosti tak, jak jsou patrné v našem státě.

Ve třetí kapitole je k nalezení stručný nástin historického vývoje institutů. Je patrné, že formy individuální či hromadné milosti jsou známé už z doby před naším letopočtem a potřeba odpuštění provází lidstvo dodnes.

Čtvrtá kapitola pojednává o ústavním vývoji amnestie a milosti v samostatném Československém a Českém státě. Zajímala jsem se o to, jak byla amnestie a milost vyjádřena v jednotlivých platných ústavách na našem území, a které orgány mohly do řízení zasahovat ať již doporučením nebo spolupodpisem prezidentova rozhodnutí. K tomu přidávám i informace o trestních řádech a postupu při žádosti o milost. Dále podrobně rozebírám dnešní ústavní zakotvení amnestie a milosti.

Stěžejní je pátá kapitola, kde se zabývám samotným srovnáním amnestie a milosti v jednotlivých ústavách. Kapitola obsahuje pro lepší přehlednost srovnávací tabulku.

V šesté kapitole se věnuji problémům, které jsou u nás spojené především s institutem milosti. Kritizována je příliš široká pravomoc prezidenta v této oblasti, abolicie jako institut, který údajně nekoresponduje s principem rovnosti nebo právem na spravedlivý proces. Dalším nedostatkem je například absence pojmu milost v Ústavě České republiky.

Sedmá kapitola je exkurzem do zahraničních úprav amnestie a milosti. Pro srovnání jsem vybrala několik evropských států, dále Spojené státy americké, Jihoafrickou republiku a Írán. Snažila jsem se být stručná, a přesto neopomenout stěžejní informace o každém státu. I na konci této kapitoly je tabulka, kde jsou lépe vidět rozdíly mezi jednotlivými státy.